

מדליה אחת מאת כולן

מאת: פנחס בר־זאב

איסוף מדליות נחשב בעיני נומיסמטים רבים בעולם כתחביב שאינו קשור כלל לנומיסמטיקה, אלא יותר כאיסוף פריטי אומנות, או לכל היותר ספיח של הנומיסמטיקה. בישראל, לעומת זאת, נחשב איסוף מדליות ממלכתיות ורשמיות כענף בעל קשר הדוק לנומיסמטיקה. ולראייה: שם החברה המשווקת מאז הפרטתה מטעם מדינת ישראל מדליות ממלכתיות ורשמיות הינו **החברה הישראלית למדליות ולמטבעות** (Israel Coins and Medals Corporation) – ושמה לפני הפרטה הייה **החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות** (Israel Government Coins and Medals Corporation). מעניין לציין כי בעברית המילה מדליות קודמת למילה מטבעות, רמז לחשיבותן של מדליות ממלכתיות בעיני מייסדי החברה.

מאז הקמתה בשנת 1958 הנפיקה "**חברת המדליות**" (הנה, עוד סימן המעיד על מעמדן של המדליות בקרב ציבור האספנים...) מאות רבות של מדליות ממלכתיות, רשמיות ומדליות שלא הונפקו לציבור. רוב המדליות מנצחות אירועים היסטוריים, חלקן מונפקות בסדרות כגון מדליות המציינות את חגי ישראל, נשיאים, ראשי ממשלה, ספורט, החי והצומח בתנ"ך וכו'. לכל מדליה יש סיפור רקע מעניין הקשור באירוע או מעמד לכבודו היא מונפקת. אך מעבר לכך מתבצע תהליך ההנפקה בצורה שגרתית, מבלי שעצם ההכנה וההנפקה תופס את עיני האספנים. אולם, למדליה אחת יש סיפור מרתק עד כדי כך, שהחוקר הנומיסמטי אליעזר (אלי) מורב החליט להעלות על הדפוס את תולדותיה. התוצאה היא ספר קטן אך מדהים ביופיו, שיצא לאור ב־2011, **מדליית השחרור** (Judea Capta – המונה 128 עמודים בצבע מלא וגדוש באיורים צבעוניים, בו מגולל המחבר את הסיפור המרתק של הכנתה והנפקתה של המדליה הראשונה של מדינת ישראל, אשר הייתה גולת הכותרת הנומיסמטית (ראה להלן) של חגיגות העשור למדינתנו הצעירה.

הספר מחולק לעשרה פרקים. פרק חשוב דן ברקע ההיסטורי ואכן... הנומיסמטי, של מדליית השחרור, מטבעות IVDAEA CAPTA הנושאים את דיוקנם של הקיסרים הרומיים אספסיאנוס, טיטוס ודומיטיאנוס, תוך פירוט מלא של כל המטבעות שהוטבעו במטבעות השונות בין השנים 70 ל־96 לספ"ה, כולל תמונות.

מדליית השחרור הינה המדליה הממלכתית הפופולרית ביותר. על כך מעיד הפרק הראשון המפרט את כל גרסאותיה. עבדכם הנאמן ספר לא פחות מ־53 גרסאות ובכך משאירה מדליית השחרור הרחק לאחור כל מדליה ממלכתית אחרת, כולל מדליות בר־מצווה I ו־II על כל הוריאציות שלהן.

פרט שידוע פחות לציבור האספנים, הינו קיומה של מדליה שהונפקה על ידי ועדת העשור והופצה על ידי בנק יעקב יפת ושות' (לימים בנק אמריקאי־ישראלי ומשנות ה־90 חלק מבנק הפועלים). גם מדליה זו שתמונתה מופיעה כאן, אשר משום מה זכתה להתעלמות מוחלטת

ותמוהה מצדה של חברת המדליות בכל הקטלוגים שלה – המודפסים והמקוון – הונפקה בכמות לא־מבוטלת של גרסאות, שש במספר. מחברנו אליעזר אינו חוזר על חטא זה ומקדיש פרק נכבד להנפקה זו, כולל מודעות ופרסומים בעיתונות היומית משנת 1958.

בפרקים הדנים ב"דור א" ו"דור ב" (המוכרים לנו יותר כ"מדליית השחרור I משנת 1958" ו"מדליית השחרור II משנת 1962") מוקדש באופן טבעי מקום נכבד למבלטן ומייסד המיטבעה האגדי שמואל קרצ'מר והדוגמאות הרבות שהכין ממדליית השחרור I. גם אנשים נוספים בעלי שם בעולם הנומיסמטיקה לא נשכחו, כגון יעקב משורר, ליאו קדמן, אוטו וואליש וישראל צדקה, להם ולאחרים מוקדש פרק בספר.

בסוף הספר מוקדש פרק לתולדות המרד הגדול וחורבן בית שני, שהונצח על ידי הקיסרים הרומיים במטבע IVDAEA CAPTA. כאמור, איורים ומסמכים היסטוריים רבים מעטרים את הספר, דבר שהופך את קריאתו למהנה עוד יותר.

לסיכום ברצוני לצטט משפט אחד מתוך המבוא לספר: "הנפקת [מדליית השחרור] סוגרת מעגל בן 2000 שנה מימי המרד הגדול ונפילת יהודה ועד לישראל המשוחררת." או במילים אחרות, מ־IVDAEA CAPTA ל־ISRAEL LIBERATA. עובדה היסטורית זו, יחד עם יופיה המדהים של המדליה על גרסאותיה הרבות, וכן הפופולריות הרבה לה היא זוכה גם היום, מצדיקים הוצאת ספר המוקדש כולו לפריט נומיסמטי ישראלי יחיד מסוגו. אלי, תודה שלקחת על עצמך משימה זו!

מורב, אליעזר, **מדליית השחרור Judea Capta** — 128 עמ', תשע"א 2011. פרטים לגבי רכישתו אצל המחבר: emorav@gmail.com